

A 1758/hållbart

Käsittelijä Kestävä Pohjola -valiokunta

Kestävä Pohjola -valiokunnan mietintö, joka koskee
jäsen ehdotusta uusiokäyttöstrategiasta

Ehdotus

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittelee Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että jätettä saa toimittaa vain yrityksille, jotka voivat dokumentoida jätteen uusiokäytön tai ympäristön kannalta vastuullisen loppukäsittelyn.

että Pohjoismaiden ministerineuvosto laatii kootun yhteispohjoismaisen uusiokäyttöstrategian kaikille jätelajeille.

että Pohjoismaiden ministerineuvosto perustaa pohjoismaisen tukijärjestelmän uusien uusiokäyttömenetelmien ja zero waste -ratkaisujen tutkimiseksi ja kehittämiseksi.

Taustaa

Sosiaalidemokraattinen ryhmä on tehnyt jäsen ehdotuksen, jossa suositetaan Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että jätettä saa viedä ainoastaan niihin *maihiin*, jotka voivat dokumentoida jätteen uusiokäytön tai ympäristön kannalta vastuullisen loppukäsittelyn, että laaditaan koottu yhteispohjoismaisen uusiokäyttöstrategia kaikille jätelajeille ja että perustetaan pohjoismaisen tukijärjestelmä uusien uusiokäyttömenetelmien tutkimiseksi ja kehittämiseksi.

Ehdotuksen taustaksi sosiaalidemokraattinen ryhmä toteaa, että suuri osa Pohjoismaiden jätteistä viedään tällä hetkellä muihin maihin. Kun jätettä myydään, sitä pidetään hyödyntämiskelpoisena uusioraaka-aineena. Käytännössä kuitenkin suuri osa viedystä jätteestä muodostaa ympäristöongelman vastaanottajamaissa. Tämä koskee esimerkiksi Kiinaa, missä valtio on päättänyt kieltää muovijätteen tuonnin. Pelkästään vuonna 2016 länsimaat veivät Kiinaan seitsemän miljoonaa tonnia muovijätettä. Viety muovi on yleensä sellaista jätettä, jonka uusiokäyttö on hankalinta. Sama koskee muunlaista jätettä, jonka hyödyntämisessä keskitytään vain helposti uusiokäyttöön soveltuviin materiaaleihin, kun taas hankalasti hyödynnettävissä olevat materiaalit lähetetään ulkomaille.

Näin ollen viemme ympäristöongelmia maihin, joilla ei usein ole varaa kieltäytyä. Lähetettäessämme ongelman ulkomaille meiltä voi mennä mahdollisuus luoda jopa usei-

ta työpaikkoja ja kehittää vientikelpoista tietoa.

Jos sen sijaan kantaisimme vastuun omasta jätteestämme ja muuttaisimme sen raaka-aineeksi, emme pelkästään suojelisi ympäristöä vaan myös loisimme uusia työpaikkoja omiin maihimme.

Pohjoismaiden ministerineuvostossa on kiinnitetty huomiota kiertotalouteen, kierrätykseen ja jätteen käyttämiseen raaka-aineena. Ministerineuvostossa on pysyvä työryhmä, jonka tehtävänä on hankkia tietoa jätteeseen liittyvistä ongelmista. Pohjoismaiden ministerineuvosto on viime vuosina toiminut aktiivisesti muovijätteen vähentämiseksi, ja vuonna 2017 ministerit päättivät pohjoismaisesta ohjelmasta muovin kielteisten ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Ohjelma sisältää seuraavat strategiset tavoitteet:

1. Muovijätteen synnyn ehkäiseminen sekä uudelleenkäyttöön, pidempään käyttöikään ja kierrätykseen tähtäävän suunnittelun tukeminen.
2. Tehokkaat muovijätteen käsittelyjärjestelmät ja muovin kierrätyksen lisääminen.
3. Yhteistyö muovijätteen aiheuttaman merten roskaantumisen pysäyttämiseksi sekä kustannustehokkaiden puhdistusratkaisujen löytymiseksi.
4. Mikromuoveja koskevan tiedon kehittäminen sekä sellaisten toimenpiteiden tunnistaminen, joilla voidaan vähentää luontoon päätyvän mikromuovijätteen määrää.
5. Biomuovien ja biohajoavan muovin ympäristöjalanjälkeä koskevan tietopohjan laajentaminen.
6. Muovimateriaalien kierrätyksessä haitallisimmiksi epäiltyjä aineita koskevan tietopohjan laajentaminen.

Tromssassa vuonna 2018 pidetyssä kesäkokouksessa valiokunta päätti, että Pohjoismaiden hallituksille esitetään kysymys jätteiden viennin ja tuonnin laajuudesta sekä siitä, minkälaisia kokemuksia nykyisistä säännöistä on ja olisiko sääntöjä mahdollista tiukentaa ehdotuksen mukaisesti. Hallitusten vastausta käsiteltiin valiokunnan kokouksessa 22. tammikuuta.

Hallitusten vastauksen tiivistelmä

Hallitusten vastauksessa korostetaan, että vaaratonta ja vaarallista jätettä pidetään hyödykkeenä ja että jätökauppamarkkinat ovat olemassa. Pohjoismaissa jätteistä säädetään kansainvälisesti EU-direktiiveillä (esimerkiksi EU:n jätteen siirtoasetus) ja kansainvälisellä vaarallisia jätteitä koskevalla sopimuksella. Yksityiskohtainen ohjeistus puuttuu, minkä vuoksi maiden järjestelmät poikkeavat toisistaan. Maasta vietävä jäte tulee edellä olevien sääntöjen mukaan jakaa kahteen pääluokkaan: ns. vihreän jäteluettelon vaarattomiin jätteisiin, joilla ei arvioida olevan kielteisiä ympäristövaikutuksia siirron aikana, ja vaarallisiin jätteisiin (ilmoitusvelvollisuus), joiden pelätään aiheuttavan ympäristöhaittoja.

Vaarallisen jätteen vienti EU:n, OECD:n ja ETAn ulkopuolelle on kielletty. Kieltoa pidetään erittäin tärkeänä, sillä sen avulla voidaan estää vaarallisen jätteen epätarkoi-

tuksen mukainen käsittely. Vaarallisen jätteen vientiä mainittujen talousalueiden maihin perustellaan sillä, että joissain tapauksissa jätteen käsittely toisessa maassa on taloudellisesti järkevää. Pohjoismaiden hallitukset katsovat, että EU:n jätteiden siirtoa koskeva asetus on tehokas työkalu vaarallisen jätteen virtojen valvontaan, mutta se edellyttää tarkastus- ja valvontaresursseja. Asetuksen odotetaan menevän tarkistettavaksi.

Hallitusten antamasta vastauksesta jätteiden tuontiin käy ilmi, että Ruotsi on havainnut ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvien jätteiden tuonin kaksinkertaistuneen, kun taas Norjassa tuonti on nelinkertaistunut vuodesta 2010 vuoteen 2016. Suomessa ja Tanskassa määrä on pysynyt suurin piirtein ennallaan. Färösaarille ja Islantiin tuontia ei ole. Norja ja Suomi veivät vuonna 2016 kolminkertaisen määrän jätettä vuoteen 2010 verrattuna. Tanskan jätevienti on kuusinkertaistunut vuodesta 2010. Ruotsin jätevienti on hieman supistunut.

Vaarallisen jätteen tuonti Norjaan ja Suomeen on suurin piirtein kaksinkertaistunut vuoteen 2016 mennessä, ja tuonti Tanskaan on nelinkertaistunut vuodesta 2010 vuoteen 2016. Ruotsissa määrä on kasvanut vain hieman.

Vaarallista jätettä viedään Norjasta kolminkertainen määrä vuoteen 2010 verrattuna. Suomessa ja Färösaarilla määrä on kasvanut hieman. Ruotsin jätevienti on sen sijaan hieman supistunut. Vastauksesta käy ilmi, ettei yksikään muu maa vie vaarallista jätettä EU:n/ETAn ulkopuolelle, paitsi Tanska, joka vuonna 2016 vei 14 tonnia vaarallista jätettä. Vuonna 2015 määrä oli 5 426 tonnia.

Valiokunnan näkemykset

Valiokunta panee merkille, että huolimatta vaarallisen ja vaarattoman jätteen tuonin ja viennin sääntelystä jätteen kertymisestä koituu suuria ongelmia niissä maissa, joista usein puuttuu jätteenkäsittelyyn tarvittava kapasiteetti tai teknologia. Tästä aiheutuu sekä suuria ympäristö- että terveydellisiä ongelmia. Valiokunta toteaa, että EU-tason lainsäädäntö vaikuttaa riittävältä ja että EU:n jätteiden siirtoa koskevaa asetusta pidetään tehokkaana työkaluna vaarallisen jätteen virtojen valvonnassa. Valiokunta huomauttaa, että tämä edellyttää kuitenkin tarkastus- ja valvontaresursseja. Asetuksen odotetaan menevän tarkistettavaksi, ja valiokunta toivoo, että tarkastus- ja valvonta-asiaa tarkastellaan siinä yhteydessä.

Valiokunta korostaa, että jättemateriaaleilla on usein suuri uusiokäyttöarvo, mutta toteaa, että puuttuu teknisiä ratkaisuja parempaa lajittelua ja kierrätystä varten. Tarvitaan myös tietoa kierrätysmahdollisuuksista. Esimerkiksi vuodelta 2018 peräisin olevasta yhdysvaltalaisen tieteellisen seuran *American Chemical Society*n tutkimuksesta käy ilmi, että televisioissa käytetty kulta ja kupari voivat todellakin olla kullan arvoisia. Tutkimuksessa kiinalaiset ja australialaiset tutkijat osoittavat, että kultaa esiintyy materiaalitonniä kohti enemmän kuin perinteisissä kaivoksissa.

Maailman talousfoorumi kuvailee *Platform for Accelerating the Circular Economy* -raportissaan, miten kaikkien tulee osallistua nykyisen kehityskulun muuttamiseen: "[Kaikilla] on ratkaiseva rooli, kun on kyse jätteen vähentämisestä, arvon ylläpi-

tämisestä kierrossa, tavaran taloudellisen ja fyysisen elämän pidentämisestä sekä korjaamisen, uudelleenkäytön ja kierrätyksen mahdollistamisesta.”

Jäsenehdotuksen käsittelyn aikana valiokunta on päätenyt siihen, että jätettä ostavien yritysten on otettava vastuu jätteen jatkokäsittelystä. Siksi valiokunta ehdottaa, että jäsenehdotusta muutetaan siten, että painopisteessä on yritysten vastuu. Näin ollen Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle ensimmäisessä että-lauseessa, että jätettä saa toimittaa vain *yrietyksille*, jotka voivat dokumentoida jätteen uusiokäytön tai ympäristön kannalta vastuullisen loppukäsittelyn. Valiokunta käsitteli tammikuun kokouksessaan Nuorten Pohjoismaiden neuvoston (UNR) vuoden 2019 päätöslauselmia ja päätti jatkaa UNR:n *zero waste* -pätöslauselman työstämistä.

Valiokunta on kuitenkin tämän jälkeen arvioinut, että ministerineuvoston aloitteilla, UNR:n *zero waste* -pätöslauselmalla ja uusiokäyttöstrategiaa koskevalla jäsenehdotuksella (A 1758/hållbart) on paljon yhteistä. Näin ollen ehdotetaan, että kolmanteen että-lauseeseen lisätään *zero waste* -viittaus, sen sijaan, että jatkettaisiin *zero waste* -ratkaisujen työstämistä valiokuntaehdotukseksi.

Tukholmassa 29. lokakuuta 2019

Anders Kronborg (S)
Angelika Bengtsson (SD)
Anna Vikström (S)
Anna-Kaisa Ikonen (kok.)
Cecilie Tenfjord-Toftby (M)
Erling Bonnesen (V)
Janine Alm Ericson (MP)
Johan Andersson (S)
Karl Kristian Kruse (S)

Ketil Kjenseth (V)
Kolbeinn Óttarsson Proppé (VG)
Liselott Blixt (DF)
Mikko Kärnä (kesk.)
Tillie Martinussen (SP)
Vilhjálmur Árnason (Sj.)
Ása Karlsson (S)
Áslaug Sem-Jacobsen (SP)